

Saastainen synti, velvollisuuden unohdus vai pakollinen välttämättömyys?

Avioerojen häpeällisyys ja yhteiskunnan moraalit suomalaisissa lehdissä 1930-luvulla

Hanna Kuusisto

Kandidaatintutkielma

Historian ja arkeologian tutkinto-ohjelma, historia

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Toukokuu 2025

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä

Kandidaatintutkielma

Historian- ja arkeologian tutkinto-ohjelma

Hanna Kuusisto

Saastainen synty, velvollisuuden unohdus vai pakollinen välttämättömyys? Avioerojen häpeällisyys ja yhteiskunnan moraalit suomalaisissa lehdissä 1930-luvulla.

Sivumäärät: 28

Tässä kandidaatintutkielmassa tarkastelen, millaisia avioerokirjoituksia julkaistiin sanoma- ja aikakauslehdissä 1930-luvun Suomessa ja miten niistä ilmenee avioerojen häpeällisyys sekä yhteiskunnan moraalit. Analysoin artikkelien sananvalintojen ja sävyn kautta, millaisia tunteita avioerot herättivät suomalaisessa yhteiskunnassa. Tutkin miten vuoden 1929 avioliittolaki vaikutti avioerojen määrän kasvuun. Tarkoitukseni on selvittää, millaisina avioerot nähtiin 1930-luvun Suomessa.

Lehdissä ilmenee erilaisia tapauksia, joissa avioero oli myönnetty tai sitä haettiin. Aineisto ei kata kaikkia mahdollisia erojen syitä, mutta se mahdollistaa lehdistössä julkaistujen tapausten tutkimisen. Tapausten ja kirjoitusten pohjalta tutkin, miten avioero koettiin 1930-luvun Suomessa sekä olivatko mielipiteet eriäviä vai yhtäläisiä.

Tutkimuksessani havaitsin, että 1930-luvun avioerojulkaisuissa oli vaihtelevuutta. Vaikka objektiivisuus lisääntyi uutisvälityksessä 1930-luvulla, julkaistiin myös paljon kirjoituksia, joista kirjoittajan arvot paistoivat läpi. Avioerokirjoittelussa eniten palstatilaa saivat kirjoitukset, jotka puolustivat avioliiton säilyttämistä, sekä tekstit, jotka pitivät avioeroa yhteiskunnassa huolenaiheena, moraalit heikentymisenä ja häpeänä.

Avainsanat: avioero, sanomalehdet, aikakauslehdet, Suomi, 1930-luku

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
1.1	Avioerojen historiallinen konteksti Suomessa	4
1.2	Tutkimuskysymys ja näkökulma	6
1.3	Alkuperäisaineisto	7
1.4	Aiempi tutkimus	9
2	Avioerot Suomessa 1930-luvulla	11
2.1	Avioliittolaki, avioeroperusteet ja -luvut	11
3	Avioerokirjoitukset lehdissä	14
3.1	Informatiiviset kirjoitukset	14
3.2	Moralisoivat mielipidekirjoitukset	18
3.3	Tragedia uutiset	20
4	Millainen oli suomalaisen yhteiskunnan kanta koskien avioeroja 1930-luvulla?	24
	Lähteet	26

1 Johdanto

1.1 Avioerojen historiallinen konteksti Suomessa

Suomessa avioliiton päättymisen avioeroon oli mahdollista jo 1500-luvulla, kun kirkolliseen lainsäädäntöön sisällytettiin hyväksytyt avioeroperusteet. Kirkon vaikutus avioeroihin pieneni, kun vuonna 1734 säädettiin naimiskaari. Naimiskaaren mukaan avioero perustui syyllisyyteen ja avioeron sai vain joko huorinteon tai omavaltaisen hylkäämisen perusteella. Käytännössä avioeron saaminen ei kuitenkaan ollut näin vaikeaa, sillä ero oli mahdollista saada myös erivapauskäytännöllä^{1,2}

Ennen 1900-lukua avioliiton päättymisen avioeroon oli hyvin harvinaista, sillä liitot olivat elinikäisiä ja päättyivät puolison kuolemaan.³ 1900-luvun alussa yhteiskunnalliset muutokset, kuten naisten aseman parantuminen, naisten kasvava työssäkäynti sekä 1800-luvun lopulta alkaen naisliikkeiden nousu, alkoivat edellyttää myös avioliittolain uudistamista. 1900-luvun alussa naimiskaaren avioerosäännökset todettiin liian tiukoiksi.⁴ Naimiskaari sai vuonna 1929 päivitystä, kun eduskunta hyväksyi uuden avioliittolain, joka teki avioliitosta tasa-arvoisemman esimerkiksi poistamalla miehen edusmiehisyyden⁵ vaimoonsa.⁶ Avioliittolain myötä haluttiin täsmentää avioerojen saamisen yhtenäistämistä Suomessa. Vaikka avioerojen saannin oletettiin helpottuvan, käytännössä se vaikeutui, sillä aiemmin erivapauseitsem myönnettyt erot siirtyivät tiukempien säädösten alle uuden lain myötä.⁷ Lain muutos ei kuitenkaan pystynyt hidastamaan avioerojen kasvavaa trendiä vaan uuden avioliittolain myötä avioerojen määrä kasvoi entisestään.

Vaikka avioeron saaminen oli mahdollista, siihen suhtauduttiin kielteisesti, ja eroon tuli löytää syyllinen.⁸ Avioero oli häpeällinen asia, jota peiteltiin tai seliteltiin välttämättömyydellä. 1910- ja 1920-lukujen vaihteessa radikaalissa sivistyneistössä ja työväessä alkoi syntyä epävirallisia rakkausliittoja, jotka nähtiin suurena ongelmana yhteiskunnalle.⁹ Avioero sekä aviottomat suhteet

---

¹ Erivapaudella avioeroa haettiin ensin senaatin oikeusosastolta ja vuodesta 1919 sitä haettiin korkeimmalta oikeudelta. Sen avulla avioeron saattoi saada syystä tai toisesta, usein se myönnettiin, avioparin riitaisuuden, rikollisuuden tai parantumattoman sairauden vuoksi.

² Kangas 2012, 7.

³ Castrén, Forsberg, Ritala-Koskinen 2019, 347.

⁴ Kangas 2012, 25.

⁵ Edusmiehisyyks tarkoittaa miehen lainmukaista oikeutta ja velvollisuutta edustaa oikeustoimissa vaimoan.

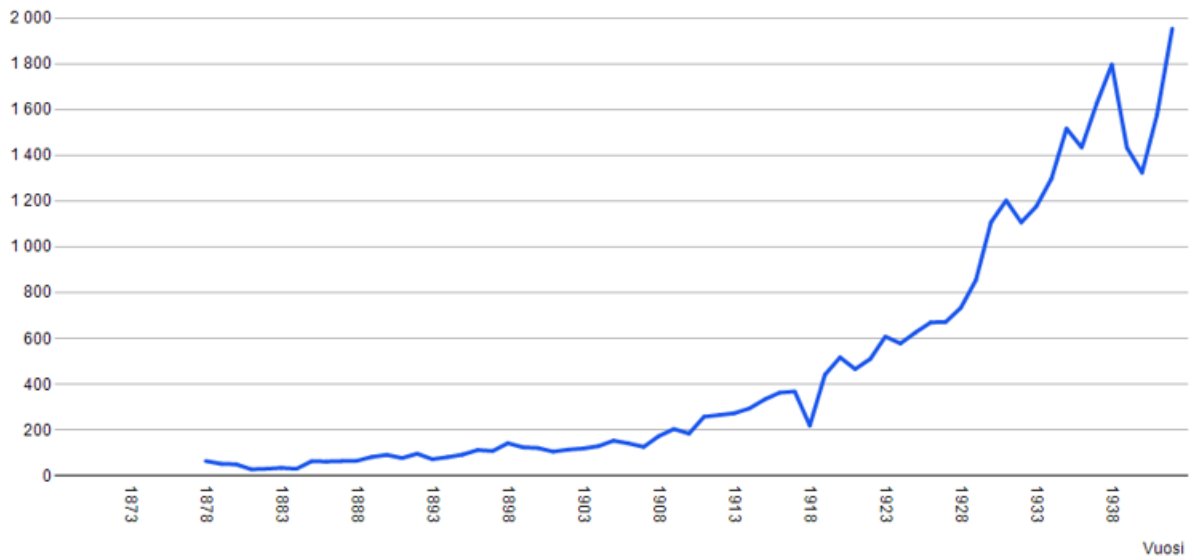
⁶ Lius 2010, 17–18.

⁷ Kangas 2012, 33.

⁸ Castrén, Forsberg, Ritala-Koskinen 2019, 349.

⁹ Castrén, Forsberg, Ritala-Koskinen 2019, 349.

herättivät keskustelua siitä, mikä on moraalisesti oikein ja väärin. Yhteiskunnan muuttuessa vanhoillinen ajatusmaailma sai seurakseen liberaalimpia aatteita, joissa mielipiteet poikkesivat aiemmasta. Yhtenä tärkeänä keskustelun teemana oli avioero, joka yleisesti 1930-luvulla koettiin häpeällisenä, mutta avioerojen jatkuva lisääntyminen kuitenkin kertoo siitä, miten suomalainen yhteiskunta ja sen moraaliarvot olivat muutoksessa.

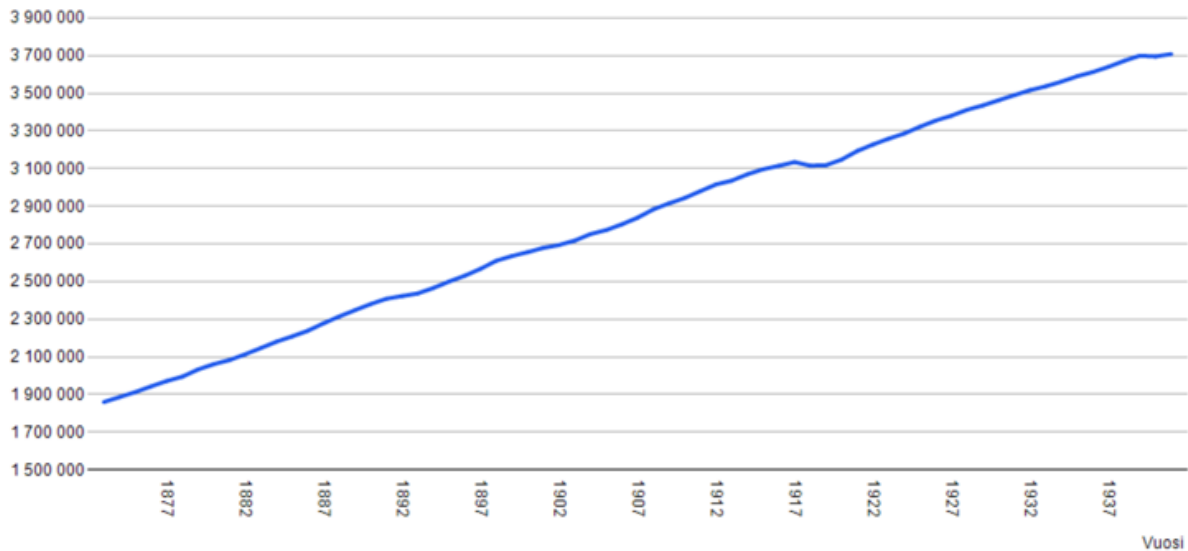

Kuva 1

Kuvaaja 1. Avioerot Suomessa vuosina 1873–1940.¹⁰

Vuonna 1909 avioerojen määrä ylitti ensimmäistä kertaa 200:n rajan. Noin 1910-luvulta lähtien avioeroluvut alkoivat nousta, ja 1930-luvulla kasvu oli jyrkkää. Tänä aikana avioerojen määrä lähti voimakkaaseen kasvuun ja kuvaajasta on nähtävissä, miten 1930-luku on kiinnostava ajankohta tutkia avioeroja Suomessa. 1930-luku oli muutoksen aikaa; uusi avioliittolaki oli tullut voimaan, avioerojen määrät kasvoivat sekä yhteiskunta oli muutoksessa. Avioerojen määrien kasvussa on kuitenkin huomioitava se, että niiden lisäksi myös Suomen väkiluku kasvoi huomattavasti 1900-luvun aikana.

¹⁰ stats.fi, Tilastokeskus. Verkkosivusto.

Kuva 2

Kuvaaja 2. Suomen väkiluku.¹¹

1.2 Tutkimuskysymys ja näkökulma

Kuten kuvaajasta 1 ilmenee, avioeromäärät lähtivät kasvuun etenkin 1920-luvulla, ja 1930-luvulla avioerojen määrä kasvoi entisestään. Vuosikymmen oli yhteiskunnallisen muutoksen ja modernisaation aikaa, jonka yksi tärkeä kysymys oli avioliitto ja sen aseman muutos. Tässä tutkielmassa tarkastelen suomalaisen sanoma- ja aikakauslehtikirjoittelun kautta, miten suhtautuminen avioeroihin ja uuteen lakiin heijastaa 1930-luvun yhteiskunnan moraaliarvojen muutoksia. Avioero oli kysymys, joka jakoi mielipiteitä vanhoillisen käsityksen ja modernisoituvan yhteiskunnan liberaalimman käsityksen väliltä. Vaikka yhteiskunta oli muutoksessa liberaalimpaan suuntaan mitä aiemmin, avioerot koettiin yleisesti häpeällisinä 1930-luvulla. Omakohtaiset avioerot selitettiin välttämättömyytenä tai niistä vaiettiin, sillä avioerolla oli vaikutusta henkilön maineeseen. Tutkin, yleisellä tasolla, millaisia arvoja teksteistä nousee esiin, mutta selvitan myös, miten avioero vaikutti yksilön maineeseen. Tutkin artikkelien sananvalintojen ja sävyn kautta, miten avioerojen häpeällisyys ilmeni.

Tarkastelen myös, miten vuoden 1929 avioliittolaki vaikutti avioerojen määrälliseen kehitykseen Suomessa. Tilastoaineistoa hyödyntämällä voidaan tutkia avioerojen kokonaismääriä, mutta ne eivät mahdollista yksityiskohtaisempaa erojen syiden tarkastelua. Tekstien esimerkkitapaukset eivät kata kaikkia mahdollisia erojen syitä, mutta ne mahdollistavat sellaisten avioerotilanteiden tutkimisen, joita on koettu tärkeäksi julkaista lehdissä. Aineisto tarjoaa esimerkkitapauksia, joiden

¹¹ stat.fi. Tilastokeskus. Verkkosivusto.

avulla myös yksilökohtaisia avioeroihin liittyviä tilanteita saadaan nostettua esille. Tekstit eivät kerro kaikkia yksityiskohtia tapahtumista, joten tulkintojen tekeminen on tarpeellista.

1.3 Alkuperäisaineisto

Tutkimukselle muodostaa haasteen se, että 1900-luvun alun Suomessa avioeroa pidettiin häpeällisenä asiana, jonka vuoksi omakohtaisista avioeroista usein vaiettiin. Häpeää aiheuttavat tapahtumat pyritään usein unohtamaan eikä niitä tallenneta muistiin, mikä vaikeuttaa esimerkkihenkilöiden löytämistä 1930-luvulta. Sanoma- ja aikakauslehdet kuitenkin antavat kuvan siitä, millainen oli 1930-luvun Suomen yhteiskunnallinen kanta koskien avioeroa.

Tutkielmani alkuperäislähteinä käytän Kansalliskirjaston digitaalisen aineiston suomalaisia sanoma- ja aikakauslehtiä vuosilta 1929–1939. Avioliittolaki astui voimaan vuoden 1930 alussa,¹² mikä väistämättä herätti mielenkiintoa ja mielipiteitä, joita julkaistiin lehdissä. Sanomalehtien ensisijainen motiivi oli tiedonvälitys, kun taas aikakauslehdissä korostui viihteellisyys. Nämä erilaiset aineistotyypit rikastuttavat tutkimusta, sillä molemmat huomioimalla saadaan tarkempi kuva 1930-luvun avioeronäkemyksistä.

Kansalliskirjaston digitaalisista aineistoista löytyi hakutermillä avioero* 26 264 hakutulosta.¹³ Aineiston suuruuden vuoksi jouduin rajaamaan hakutulokset näyttämään minulle ”osuvimmat ensin”, sillä halusin saada uutisia koko ajanjaksolta. Noin 300 läpikäydystä lehtikirjoituksesta valitsin tutkittavaksi 32 lehtikirjoitusta, jotka luokittelin itse informatiivisiksi teksteiksi (5), mielipidekirjoituksiksi (8), tragediauutisiksi (12) sekä avioerohaasteiksi (7). Jaoin tekstit neljään kategoriaan niiden samankaltaisten piirteiden perusteella. Aineisto on heterogeeninen ja laajalle hajonnut, sillä halusin käytettävyyden kannalta erilaisia tekstejä koko 1930-luvulta. Sanomalehdissä julkaistiin erityyppisiä avioerotekstejä, informatiivisia, kantaa ottavia ja objektiivisia.

Aikakauslehtien kirjoituksissa korostui pyrkimys vaikuttaa lukijan käsitykseen avioeroista, mutta niiden tehtävänä oli myös viihdyttää lukijaa. 1900-luvun alusta 1930-luvulle lehdistö oli jakautunut poliittisiin puolueisiin, jotka levittivät omaa ideologiaansa. Vaikka 1930-luvulla tärkeämmiksi teemoiksi nousivat informatiivisuus ja viihteellisyys, lehdistö ymmärrettiin edelleen yleisesti politiikan välineenä.¹⁴

Informatiiviset kirjoitukset koostuvat etenkin avioerotilastoista, jotka sävyltään jakautuvat neutraalisti kirjoitaviin sekä kantaa ottaviin. Mielipidekirjoitukset koostuvat etenkin pappien laatimista uskonnollisista kirjoituksista, joilla pyrittiin käännyttämään lukija vastustamaan avioeroa

¹² Kangas 2012, 7.

¹³ digi.kansalliskirjasto.fi, Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot. Verkkosivusto.

¹⁴ Tommila, Salokangas 1998, 216.

sekä pitämään kiinni avioliiton pyhydestä ja velvollisuuksista. Yksi mielipidekirjoitus on julkaistu kahdessa eri lehdessä, ja kahdesta tragediasta on kirjoittanut neljä eri sanomalehteä. Tragedia uutiset koostuvat yksilöllisistä esimerkkitapauksista, joissa avioero tai sen suunnittelu on johtanut osallisen kuolemaan. Avioerohaasteissa puoliso hakee eroa pitkään kadoksissa olleesta kumppanistaan. Niissä tyypillisesti kerrotaan mitä on tapahtunut, kauanko pari on ollut yhdessä, miksi eroa haetaan ja mitä korvauksia vaaditaan. Tragedia uutiset sekä avioerohaasteet kertovat tosielämän ihmisten tarinoita heidän avioliitossaan sattuneista tapahtumista ja syistä, jotka ovat johtaneet avioeron suunnitteluun, hakemiseen tai toteutumiseen.

Perusteena sille, etten käynyt kaikkia 26 264 aineistoa läpi, oli se, että 300 aineiston kohdalla tekstit olivat tyyliltään samankaltaisia aiempien kanssa. Suomalaisessa lehdistössä kirjoitettiin myös ulkomaista, mutta tässä työssä käsittelen vain avioeroja Suomen rajojen sisällä. Rajasin aineistoni päättymään vuoteen 1939, sillä sotien aikana avioliittokäyttäytyminen muuttui merkittävästi, mikä vaatisi oman erillisen tutkimuksensa. Tutkimusta tehdessäni huomasin, etteivät avioerohaasteet vastaa tutkimuskysymyksiini, joten rajasin ne pois tutkimuksesta. Avioerohaasteita kuitenkin esiintyi runsaasti 1930-luvun sanomalehdissä, joten mainitsen ne tekstissä, mutta en analysoi niitä syvällisemmin.

Mikään aineiston uutisista ei ole eronneen henkilön kirjoittama, millä saattaa olla vaikutusta tekstin lopulliseen muotoon. Avioeroa hakeneita tai saaneita haastateltiin, mutta viime kädessä toimittaja teki päätöksen julkaistavasta sisällöstä. Lehdet ja niihin painetut aineistot antavat kuitenkin hyvän käsityksen siitä, mitä 1930-luvun Suomen lehdistössä pidettiin yhteiskunnallisesti tärkeänä tiedonvälityksenä ja yksi näistä teemoista oli avioliitto sekä avioero.

Lehtien uutistoiminnasta tuli yhä tärkeämpää 1930-luvulla, kun aiemmin suomalaisessa lehtikirjoittelussa oli korostunut puoluepolitiikka.¹⁵ Lehteä oli aiemmin tilattu aatteen takia, vaikka se sisällöllisesti saattoi olla puutteellinen. Nyt sanomalehdiltä vaadittiin enemmän, ja jos oman puolueen lehti ei miellyttänyt, tilattiin toisen puolueen lehti välittämättä sen väristä.¹⁶ 1930-luvulla myös viihteellisyys lisääntyi sanoma- ja aikakauslehdissä.¹⁷ Tuolloin oli tyypillistä, että osa tekstistä sijoitettiin pääsivulle herättämään kiinnostusta ja tekstin loppuosa oli eri sivulla, jotta pääsivulle saatiin mahdutettua mahdollisimman paljon mielenkiintoa herättäviä uutisia.¹⁸ Suurin osa aineiston teksteistä on sijoitettu lehtien pääsivulle, mikä osoittaa aiheen olleen huomionarvoinen ja

---

¹⁵ Vuori 2009, 22.

¹⁶ Tommila, Salokangas 1998, 216.

¹⁷ Tommila, Salokangas 1998, 208.

¹⁸ Esimerkiksi Miehet menevät useimmiten naimisiin 25–29 ikävuosillaan. Työn suunta, 29.04.1939 NO 39, 1, 4.

yhteiskunnallisesti merkittävä. Muuttuva avioliittokäsitys sai suomalaiset pohtimaan omaa kantaansa, mikä heijastui myös lehtien lisääntyneessä kirjoittelussa avioeroista.

Lehdet tarjoavat mahdollisuuden tutkia, millainen oli ajalle tyypillinen tapa kirjoittaa avioeroista.

Analysoin avioeroaiheisia tekstejä, joista ilmenee ajan moraali ja häpeä. Tutkimuksessa on kuitenkin otettava huomioon se, että 1930-luvulla suuri osa paineituista teksteistä oli objektiivisia, joista ei ilmene häpeä. Syvempi analyysini painottuu kantaa ottaviin teksteihin.

Tutkimusaineiston avulla voidaan selvittää erilaisia avioeroihin liittyviä kantoja, mutta siitä ei käy ilmi sitä, kuinka moni piti avioeroa häpeällisenä. Aineistoon on kuitenkin valikoitunut suomalaisia eri taustoista, joten sitä voidaan pitää eräänlaisena satunnaisotantana 1930-luvun yhteiskunnasta.

Yksittäiset tapaukset antavat esimerkkejä siitä, millaisia tunteita avioero saattoi herättää ihmisissä. Aineisto ei kuitenkaan kerro, puhuvatko todellisten tapahtumien osalliset totta, joten tutkimuksessa täytyy hyödyntää tulkintaa.

1.4 Aiempi tutkimus

Aikaisempi avioerotutkimus on keskittynyt etenkin avioerojen tilastointiin, kuten avioerojen kokonaismääriin, eroperusteisiin, avioerojen taustalla oleviin syihin ja niiden kehitykseen.

Ajallisesti tutkimus on painottunut etenkin sotien jälkeiseen aikaan ja etenkin 1970-luvun jälkeisiin muutoksiin.¹⁹ Avioeroja on tilastoitu Suomessa vuodesta 1878 lähtien.²⁰ Lehdissä on kirjoitettu avioeroista niiden yleistymisen myötä, mutta yleisemmin avioeroa koskevia tutkimuksia on ilmestynyt 1950-luvulta lähtien.²¹ Vielä 1970-luvulla tutkimus keskittyi laajalti tilastointiin. Oma työni tuo tilastointiin lisäksi konkreettisia esimerkkitapauksia. Aiemmassa avioerotutkimuksessa on todettu, että 1930-luvulla avioeroon liitettiin negatiivisia tunteita, mutta tähän ei ole aiemmin juurikaan otettu kantaa.

Anna-Maija Castrénin, Hannele Forsbergin sekä Aino Ritala-Koskisen teos (2019) käsittelee avioeroa koskevan käsityksen muuttumista suomalaisessa yhteiskunnassa 1800-luvulta nykypäivään. Tutkimuksessa mainitaan, että vielä sotien jälkeenkään avioerot koettiin häpeällisinä ja niitä pyrittiin salaamaan, mutta avioerojen häpeällisyyteen ei suuremmin oteta kantaa. Kuitenkin vielä sotien jälkeenkään yhteiskunnan hallitsevan ihanteen mukaan avioerot koettiin tappiona ja

---

¹⁹ Lius 2010, 8.

²⁰ Katso kuvaaja 1.

²¹ Puosi 1999, 1.

häpeällisinä ja niitä pyrittiin salamaan.²² Oma tutkimukseni tuo ilmi, miten sanoma- ja aikakauslehtikirjoittelussa avioero ja siihen liittynyt häpeä ilmeni 1930-luvun Suomessa.

Pauliine Koskelon tutkimus (1979) käsittelee avioeroja tilastojen valossa, mutta mainitsee myös mahdollisia syitä niiden taustalla, kuten esimerkiksi väkivaltaisuuden, alkoholin käytön sekä puolisoiden vieraantumisen toisistaan. Koskelon tutkimus julkaistiin 1970-luvulla, ja siihen on myöhemmässä tutkimuksessa viitattu usein.

Jouko Sihvon teos (1976) on kirkon tuottama tutkimus avioeroista. Se julkaistiin 1970-luvulla, ja siinä painottuu tutkimuksen ohella kirkon näkökulma avioerojen lisääntymiseen. Vaikka kirjan ajanjakso painottuu 1940-luvusta eteenpäin, siinä mainitaan myös historiallinen konteksti.

Avioeroa koskevia tutkimuksia on julkaistu etenkin 2010-luvun puolella. Jenni Kankaan pro gradu -tutkielma (2012) taustoittaa avioerojen historiaa ja tuo ilmi vuoden 1929 lain muutoksia avioerojen saamisen osalta. Henriikka Liuksen tutkimus (2010) käsittelee avioeroja Pohjois-Karjalassa vuosina 1929–1939, mutta huomioi myös koko Suomen alueen.

---

²² Castrén, Forsberg, Ritala-Koskinen 2019, 350.

2 Avioerot Suomessa 1930-luvulla

2.1 Avioliittolaki, avioeroperusteet ja -luvut

1900-luvun alussa avioerot lisääntyivät ja niitä myönnettiin yhä enemmän erivapaudella. Ennen vuoden 1929 avioliittolakia avioero oli mahdollista saada, jos toinen puolisoista oli todistettavasti ollut uskoton tai jos toinen puoliso hylkäsi toisen. Avioeroja myönnettiin erivapauseitse yleensä eripuraisuuden, rikollisuuden ja sairauden perusteella. Erivapauskäytännöllä ei ollut tarpeeksi tarkkoja sääntöjä, mihin kaivattiin muutosta avioliittolain päivityksellä.²³

Vuoden 1929 lakiin otettiin mallia erivapausmenettelyiden avioeroon johtaneista syistä ja uudet eroperusteet muistuttivat hyvin paljolti niitä syitä, joilla ero oli myönnetty erivapauden kautta.²⁴ Avioliittolaissa haluttiin saada kaikki avioeroasiat alioikeuksien käsiteltäviksi ja erivapausmenettelyistä haluttiin päästä eroon.²⁵ Uuden lain tavoitteena oli avioeron saamisen lainsäädännöllinen helpottaminen, mutta käytännössä avioerojen saanti vaikeutui, sillä eroperusteet tiukentuivat niiden yhtenäistyessä yhden lain alle.²⁶ Esimerkiksi, lainmuutoksen myötä avioero voitiin myötää sairauden perusteella ainoastaan sukupuolitaudin tai mielisairauden vuoksi, kun taas henkinen välivalta tai poliittiset erimielisyydet eivät enää olleet päteviä avioeron syitä.²⁷

Vuoden 1929 lain mukaan ero oli mahdollista saada, jos puoliso oli tehnyt huorin eli pettänyt kumppaniaan, jos toinen osapuoli oli harjoittanut haureutta saman sukupuolen kanssa tai sekaantunut eläimeen. Eron sai myös sukupuolitaudin vuoksi, pahoinpitelystä, jos puoliso oli tuomittu vähintään kolmen vuoden vapausrangaistukseen, jos puoliso oli tuomittu rangaistukseen rikoksesta tai joka saattoi hänet halveksinnan alaiseksi. Lisäksi eron sai puolison huumaavien aineiden väärinkäytöstä, mielisairaudesta tai tylsämielisyydestä, mutta sairaus piti pystyä todistamaan parantumattomaksi. Ero voitiin myös myöntää, jos pari oli välien rikkoutumisen takia asunut erillään vähintään kaksi vuotta tai jos puoliso on ollut poissa, eikä hänen tiedetty olleen elossa viimeiseen kolmeen vuoteen.²⁸

Kaikissa aineiston avioerohaasteissa pari on asunut erillään. Aineisto avioerohaasteet on julkaistu vuosina 1930–1931, juuri lain muutoksen jälkeen. Ero on monille saattanut olla toivottu asia jo

---

²³ Kangas 2012, 8, 14, 18, 25.

²⁴ Kangas 2012, 25.

²⁵ Kangas 2012, 25.

²⁶ Kangas 2012, 29,33.

²⁷ Puosi 1999, 17.

²⁸ Vuoden 1929 Avioliittolaki, 70§-79§.

aiemmin, mutta lakiuudistus saattoi rohkaista haasteen tekemiseen. Kaikki aineiston eroa hakevat olivat naisia. Naisen parantunut asema vaikutti siihen, että eron sattuessa naisilla oli paremmat mahdollisuudet selviytyä taloudellisesti itsenäisesti.²⁹ Haasteille on tyypillistä vedota useampaan vuoden 1929 lain kohtaan, vaikka yksi syy olisi ollut riittävä. Tämä kertoo siitä, että eroa hakevat halusivat ”pelata varman päälle”. Kaikissa haasteissa mainitaan asumuseron lisäksi jokin muu perusteltu syy saada ero, kuten välien rikkoutuminen,³⁰ juoppous,³¹ mielenvikaisuus,³² katoaminen,³³ hylkääminen,³⁴ sekä toimeentulon laiminlyönti³⁵.

Kaikista 1930-luvun avioeroista 71 % myönnettiin välien rikkoutumisen perusteella. Välien rikkoutuminen avioeron syynä koostui kuitenkin hyvin erilaisista tapauksista. Tyypillisessä tilanteessa toinen puoliso jätti toisen, ja he elivät asumuserossa kaksi vuotta, jonka jälkeen eroa oli mahdollista hakea. Välien rikkoutumisen perusteella myönnettyjen avioerojen syitä olivat kuitenkin myös toisen kumppanin avioliiton ulkopuolinen suhde, alkoholi, väkivalta ja pitkään jatkunut riitaisuus.³⁶

Toiseksi yleisin syy avioliiton päättämiseksi oli aviorikos. Huumaavien aineiden käyttö oli tilastoissa kolmanneksi yleisin perustelu, mikä kuitenkin väheni erojen syynä 1930-luvun lopulla, sillä kieltolaki päättyi vuonna 1932. Hylkääminen avioerojen aiheuttajana jatkoi 1920-luvun loppupuolen trendiä ja vähiten avioeroja myönnettiin pahoinpitelyiden ja sukupuolitautilien vuoksi.³⁷ Rikollisuus oli harvinainen avioerojen syy 1920- ja 1930-luvuilla, se muodosti vain noin 2 % kaikista avioerotapauksista.³⁸ Toisen sairaus oli jo naimiskaaren aikaan ollut mahdollinen syy eroon erivapausmenettelyllä³⁹ ja se oli toiseksi yleisin peruste eroon ennen vuoden 1929 lakia.⁴⁰ Kun

²⁹ Lius 2010, 17–18.

³⁰ Tampereen kaupungin Raastuvanoikeudelle. Finlands allmänna tidning, 10.7.1930 NO 155,1.

³¹ Tampereen kaupungin Raastuvanoikeudelle. Finlands allmänna tidning, 10.7.1930 NO 155,1.

³² Helsingin kaupungin Raastuvanoikeudelle. Finlands allmänna tidning, 21.7.1930 NO 164, 1.

³³ Tampereen kaupungin Raastuvanoikeudelle. Finlands allmänna tidning, 10.7.1930 NO 155,1.; Helsingin kaupungin Raastuvanoikeudelle. Finlands allmänna tidning, 21.7.1930 NO 164, 1.; Pietarsaaren kaupungin raastuvanoikeudelle. Finlands Allmänna Tidning, 12.6.1930 NO 132, 1.; Pietarsaaren kaupungin raastuvanoikeudelle. Finlands Allmänna Tidning 27.3.1931, NO 71, 1.; Piippolan tuomiokunnan Herra Tuomarille. Suomen Virallinen Lehti 31.3.1931 NO 74, 1–2.

³⁴ Euraan tuomiokunnan Herra Tuomarille. Finlands Allmänna Tidning, 12.6.1930 NO 132, 1.; Kajaanin kaupungin raastuvanoikeudelle. Suomen Virallinen lehti 17.9.1930, NO 214, 1.

³⁵ Tampereen kaupungin Raastuvanoikeudelle. Finlands allmänna tidning, 10.7.1930 NO 155,1.; Helsingin kaupungin Raastuvanoikeudelle. Finlands allmänna tidning, 21.7.1930 NO 164, 1.; Pietarsaaren kaupungin raastuvanoikeudelle. Finlands Allmänna Tidning, 12.6.1930 NO 132, 1.; Pietarsaaren kaupungin raastuvanoikeudelle. Finlands Allmänna Tidning 27.3.1931, NO 71, 1.; Euraan tuomiokunnan Herra Tuomarille. Finlands Allmänna Tidning, 12.6.1930 NO 132, 1.; Piippolan tuomiokunnan Herra Tuomarille. Suomen Virallinen Lehti 31.3.1931 NO 74, 1–2.; Kajaanin kaupungin raastuvanoikeudelle. Suomen Virallinen lehti 17.9.1930, NO 214, 1.

³⁶ Lius 2010, 58.

³⁷ Lius 2010, 21.

³⁸ Lius 2010, 52.

³⁹ Kangas 2012, 31.

⁴⁰ Lius 2010, 47.

1920-luvulla noin joka viides avioero (22,5 %) oli päättynyt huoruuden perusteella, luku laski 1930-luvulla kahteentoista prosenttiin.⁴¹ Syynä lukujen laskuun voidaan pitää sitä, että ennen vuoden 1929 lakia moni avioero, joissa vedottiin aviorikokseen, saattoi olla tekaistu. Nyt eroa voitiin hakea eripuraisuuden takia, kun se oli lisätty lakipykäliin.⁴²

1930-luvulla avioerojen määrän kasvu oli melko tasaista, vaikka määrä vaihteli vuosittain.⁴³ Avioliittolain myötä avioerojen saanti hankaloitui, mikä vaikutti erojen määrän kasvun hetkelliseen hidastumiseen. Kuitenkin avioerojen määrä lisääntyi koko ajan eikä enää koskaan laskenut samalle tasolle kuin ennen lain muutosta.⁴⁴ Ainoa poikkeus avioerojen lisääntymiseen oli aika talvisodan alla ja jälkeen vuosina 1939–1940, jolloin avioerot vähenivät, mutta hyvin tilapäisesti.

Muuttuneiden yhteiskunnallisten ongelmien sekä avioliittojen purkautumisen syitä etsittiin etenkin sosialismista, kristillisyydestä vieraantumisesta, naisemansipaatiosta ja vapaasta rakkaudesta.⁴⁵

Syyksi avioerojen vähenemiseen 1930-luvulla on esitetty myös erivapauskäytännön poistamista. 1930-luvun Suomessa elettiin talouslamaa, jolla saattoi olla vaikutusta myös avioerojen määrään. Huonona taloudellisena aikana oli vaikeaa lähteä epämieluisasta suhteesta.⁴⁶ 1930-luvun puolessa välissä taloudellinen tilanne oli parantunut, mikä näkyy kasvaneissa avioeroluvuissa.⁴⁷ Tekniikan kehittyessä ihmisten vapaa-aika lisääntyi, mikä mahdollisti muiden ihmissuhteiden löytämisen kumppanin lisäksi.⁴⁸

---

⁴¹ Lius 2010, 36.

⁴² Lius 2010, 36.

⁴³ Lius 2010, 14.

⁴⁴ Lius 2010, 16–17.

⁴⁵ Räisänen 1995, 67.

⁴⁶ Lius 2010, 17.

⁴⁷ Lius 2010, 17.

⁴⁸ Koskelo 1979, 30.

3 Avioerokirjoitukset lehdissä

3.1 Informatiiviset kirjoitukset

Aineiston informatiiviset kirjoitukset kertovat aikalaistilastoja avioeroista. 1930-luvun lehdistä löytyy paljon tekstejä,⁴⁹ joissa ei oteta kantaa avioerojen häpeään vaan niissä puhtaasti informoidaan lukuja ja avioeroon johtaneita syitä:

– v. 1936 tuomituista avioeroista olivat 426 tapauksessa aviopuolisot olleet naimisissa 5–9 vuotta, 297 tapauksessa 10–14 vuotta, 270 tapauksessa 1–4 vuotta, 210 tapauksessa 15–19 vuotta, 101:ssä 20–24 vuotta, 69:ssä 25–29 vuotta, 50:ssä 30 vuotta tai sitä kauemmin sekä 7:ssä tapauksessa avioero oli otettu jo naimisiinmenovuonna.⁵⁰

Varsinais-Suomi sanomalehdessä julkaistu uutinen *Tapaus N:O 2*⁵¹ on kirjoitettu neutraalisti informoiden tapauksesta, jossa maaherra on erotettu virastaan. Erottamisen syyksi on katsottu hänen maineensa kärsiminen avioeron myötä. Uutinen kertoo, miten on väitetty Martosen kohdistuvan arvonannon tämän tapauksen takia alentuneen niin, ettei hän voi enää toimia maaherrana. Vaikka uutinen on kirjoitettu neutraalilla sävyllä, se kuvaa hyvin 1930-luvun ilmapiiriä ja sitä, miten yksityiselämä ja ammatti sitoutuivat yhteen. Martosen ei katsottu eronneena olevan enää pätevä työhönsä.

Lehdissä julkaistiin myös tekstejä, jotka kertoivat informatiivisesti avioeroista, mutta joihin oli sisällytetty kannanottoja.⁵² Kotiapulaislehden artikkeli *Nykyajan avioliitto* informoi avioerojen lisääntymisestä, mutta tekstin todellisena pyrkimyksenä on vaikuttaa lukijoiden ajatuksiin ja arvoihin. Lehti on suunnattu naisille, etenkin kotiapulaisille ja perheenäideille. Tekstin kirjoittaja ei ole tiedossa. Kirjoittaja kannustaa avioliittoon ja kertoo olevansa varma siitä, että tylsistyneet avioparit ovat silti onnellisempia, kuin mitä he olisivat ilman kumppania ja vetoaa siihen, että lesket menevät nopeasti kumppanin kuoltua naimisiin, sillä ikäväkin suhde on parempi kuin yksinäisyys. Kotiapulaislehden artikkelin mukaan aviero ei ole oikea ratkaisu onnettomuuteen, eikä vastaus ole uusi liitto, sillä se ei artikkelin mukaan tee ihmistä yhtään sen onnellisemmaksi:

⁴⁹ Avioeroja 1108 v. 1930. Uudenmaan sanomat 17.6.1933, NO 65, 1.; Miehet menevät useimmiten naimisiin 25–29 ikävuosillaan. Työn suunta, 29.4.1939 NO 39, 1, 4.; Tapaus N:O 2. Vaasan I. maaherra Martonen eroitettu. Varsinais-Suomi 5.2.1938, NO 29, 1.

⁵⁰ Miehet menevät useimmiten naimisiin 25–29 ikävuosillaan. Työn suunta, 29.4.1939 NO 39, 4.

⁵¹ Tapaus N:O 2. Vaasan I. maaherra Martonen eroitettu. Varsinais-Suomi 5.2.1938, NO 29, 1.

⁵² Nykyajan avioliitto. *Kotitalousapulainen* 1.3.1933 NO 3, 1–2.; Kadonneet onnet. Avioerot ja niiden jatkuva lisääntyminen. Antaako mielenkiintoinen sarjahaastattelumme selvyttä avioerotilastoon. *Seura* 20.7.1938 NO 29, 9.

—jos ihmisillä olisi enemmän todellisuudentajua, miettisivät he hiukan kauemmin ennen kuin rupeavat hajoittamaan kotiaan harhakuvitelmiensä vuoksi.⁵³

Kotiapulaislehden teksti toteaa nuorten avioliittojen epäonnistuvan useammin siksi, ettei rakkautta onnistuta sovittamaan muuhun elämään. Ne, jotka pysyvät yhdessä, kiintyvät toisiinsa ja tahtovat elää yhdessä, vaikka näkevät toisissaan vikoja. Kirjoituksessa avioliitossa pysyvät ihmiset kuvataan normaaleina, todellisuuden tajuisina ihmisinä, kun taas eron ottavat ovat vaativia, herkkähermoisia ja liian lentävän mielikuvituksen omaavia yksilöitä. Artikkeliki kertoo naisten menevän naimisiin yksinäisyyden pelosta; ”Ystävät, toverit ja sukulaiset voivat meidät jättää, mutta jos olemme naimisissa, on meillä aviopuolisossa elämänikuinen toveri”.⁵⁴ Teksti puolustaa avioliittoa eikä näe avioeroa ratkaisuna ongelmiin. Siinä kuvataan avioliiton ongelmat tylsistymisenä, vähätellen ”oikeita” syitä avioeron ottamiseen, esimerkiksi kumppanin väkivaltaisuutta. Lukijaan pyritään vaikuttamaan syyllistämällä ja kertomalla muiden naisten kokemuksista ohjailevina esimerkkeinä. Tekstin sanoma on se, ettei tylsistymisen takia saa ottaa eroa, vaan aviopuolison kanssa täytyy kestää niin nousut kuin laskutkin. Artikkeliki pyrkii normalisoimaan sitä, ettei avioliitossa olla koko ajan onnellisia ja omaan kumppaniin tylsistyminen kuuluu avioelämään.

1920-luvulta lähtien kaupungeissa nousi esille uusi naiskuva, joka suhtautui perinteisiin naisten ja miesten rooleihin vapaammin. Tällainen vapaampi, perinteisestä äiti ihanteesta poikkeavan naisen koettiin uhkaavan yhteiskunnan rakenteita ja pelättiin, että liian itsenäistyneet naiset hylkäisivät miehet ja avioliitot.⁵⁵ Vaikka tämänkaltainen naistyypki oli Suomessa harvalukuinen, se kuitenkin herätti arvostelua ja ihmetystä.

1920–1930-lukujen yleisen käsityksen mukaan naisten unelma ja päämäärä oli avioliitto.⁵⁶ Vaikka vuoden 1929 laki tasa-arvoisti avioliittoa, se perustui oletukselle, että nainen vastaa perheen kodinhoidosta, kun mies hoitaa perheen elatuksen.⁵⁷ 1930-luvun yleisen avioliittokäsityksen mukaan avioliitto oli sopimus yhteiskunnan kanssa perheen perustamisesta.⁵⁸ Kotiapulaisen artikkeliki pyrki ylläpitämään näitä ajatuksia ja arvoja.

Aikakauslehti *Seuran* artikkeliki *Kadonneet Onnet. Avioerot ja niiden jatkuva lisääntyminen.*

Antaako mielenkiintoinen sarjahaastattelumme selvyyttä avioerotilastoon, haastatellaan tuomaria, lääkäriä, pappia ja kahta eronnutta henkilöä. Artikkeliki kuvaa avioeroja ja antaa niiden kehityksestä

⁵³ Nykyajan avioliitto. *Kotitalousapulainen* 1.3.1933 NO 3, 1.

⁵⁴ Nykyajan avioliitto. *Kotitalousapulainen* 1.3.1933 NO 3, 1–2.

⁵⁵ Leimola-Blomqvist 2013, 15.

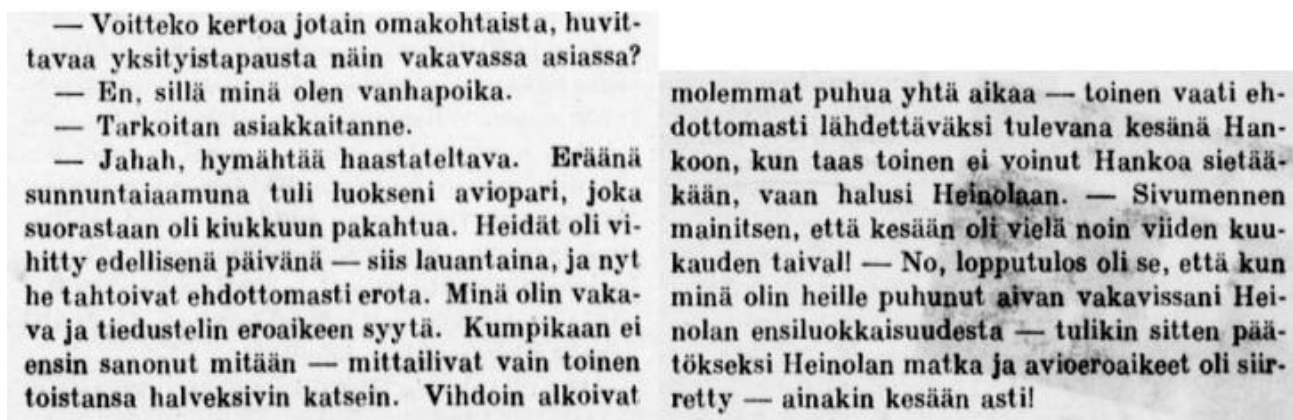
⁵⁶ Leimola-Blomqvist 2013, 15, 19.

⁵⁷ Leimola-Blomqvist 2013, 19.

⁵⁸ Castrén, Forsberg, Ritala-Koskinen 2019, 347.

lainuudistuksen jälkeen synkän kuvan.⁵⁹ Artikkelit vertaavat tilannetta tilastollisesti vuodesta 1925 vuoteen 1937 ja kertoo, että suurin syy avioeroille on välien rikkoutuminen. Artikkelit toteavat avioerojen tapahtuvan useammin kaupungissa kuin maaseudulla, mikä johtuu maaseudun ympäristöstä sekä sen rauhallisemmasta elämästä. Sihvokin toteaa, että kaupungeissa ihmisten väliset suhteet muuttuvat etenkin epäpersoonallisiksi, lyhytaikaisiksi, pintapuolisiksi sekä hyötyä tavoitteleviksi, joka johti usein avioeroihin.⁶⁰ Seuran artikkelissa avioerojen kuvaillaan olevan ”kuin vakava kulkutauti”. Vaikka artikkeli on informatiivinen, sen päätehtävä on viihdyttää, sillä siinä on lyhyitä, hieman humoristisia haastatteluja koskien avioeroja.

Haastattelun mukaan tuomari ei omakohtaisesti usko avioeroon ja toteaa olevansa ”vanhapoika”. Kertoessaan esimerkkitapausta avioeroa hakeneesta parista tuomari kertoo käyttäytyneensä tilanteessa ammattimaisesti, eli vakavalla sävyllä, mutta haastattelussa hän kertoo samasta tapauksesta humoristiseen sävyyn. Tuomari on ammatissaan tottunut avioeroihin, minkä vuoksi hän näkee ne osana yhteiskuntaa, vaikka ei omakohtaiseen avioeroon uskokaan.⁶¹

Kuva 3

Ote tuomarin haastattelusta

Haastattelussa lääkäri ei halua omakohtaisesti puuttua luonteiden erilaisuudesta johtuviin avioeroihin, mutta toteaa, että näissä tilanteissa paras ratkaisu olisi nopea ero. Lääkäri toteaa vielä lopuksi, että jotkut saattavat olla hänen kanssaan eri mieltä, mutta hän on vain ilmaissut oman mielipiteensä.⁶²

⁵⁹ Kadonneet onnet. Avioerot ja niiden jatkuva lisääntyminen. Antaako mielenkiintoinen sarjahaastattelumme selvyyttä avioerotilastoon. *Seura* 20.7.1938 NO 29, 9.

⁶⁰ Sihvo 1976, 11–12.

⁶¹ Kadonneet onnet. Avioerot ja niiden jatkuva lisääntyminen. Antaako mielenkiintoinen sarjahaastattelumme selvyyttä avioerotilastoon. *Seura* 20.7.1938 NO 29, 9.

⁶² Kadonneet onnet. Avioerot ja niiden jatkuva lisääntyminen. Antaako mielenkiintoinen sarjahaastattelumme selvyyttä avioerotilastoon. *Seura* 20.7.1938 NO 29, 9.

Papin haastattelu kuvaa hyvin sitä, miten kirkon piirissä avioerot nähtiin moraalina rappiona ja huonona asiana. Pappi siteeraa Raamattua; ”Minkä Jumala on yhdistänyt, älköön sitä ihminen erottako” ja kertoo, miten hän kokee surua niitä perheitä kohtaan, jotka ovat unohtaneet aiemman siteerauksen omassa elämässään. Hän mainitsee säälivänsä eroperheiden lapsia, sillä he ovat joutuneet katselemaan kotiensa luhistuvan, kuulemaan vanhempien kovat sanat toiselleen ja katselemaan kun vanhemmat katsovat toisiaan tylästi. Pappi toteaa lopuksi, että avioerot eivät jatkuisi samanlaisina tulevaisuudessa, jos ihmiset oppisivat tuntemaan velvollisuutensa. Pappi näkee avioerot surullisena asiana ja kokee avioeron ottaneiden henkilöiden unohtaneen velvollisuutensa yhteiskunnassa. Pappi ei kuitenkaan haastattelussa sen enempää moralisoi eronneita. Avioeroihin suhtautumiseen vaikutti ihmisen arvot ja ammatti. Ammatti oli iso osa ihmisen persoonaa, joten ei ole ihme, että pappi suhtautui avioeroihin lääkäriä kärkkäämmin. Eronneen naisen haastattelussa nainen kertoo eläneen miehensä kanssa suhteellisen onnellisina lähes kolme vuotta, kunnes mies alkoi käyttää alkoholia kohtuuttomasti, menetti työnsä alkoholin seurauksena ja naisen kuvailun mukaan ”asiat menivät täydellisesti vinoon”. Nainen lopulta lähti kotoa keskellä yötä, he elivät asumuserossa lain määräämän ajan ja saivat avioeron. Nainen kertoo, ettei heillä ollut lapsia ”onneksi”. Nainen puolustaa avioeron hyväksyttävyyttä miehen viallisuudella ja laskee avioeron häpeän miehen harteille. Nainen kuitenkin toteaa haastattelun lopussa, että hänen ehkä olisi vielä pitänyt kestää tilanne, auttaa miestä ja kärsiä. Nainen tuntee syyllisyyttä siitä, että on lähtenyt huonosta suhteesta. Rivien välistä voi tulkita naisen häpeilevän sitä, ettei hän ollut suoriutunut yhteiskunnan asettamien normien mukaan, kun otti eron.⁶³ Eronnut mies ei haastattelussa häpeä avioeroaan. Hän kertoo avioeron johtuneen siitä, ettei vaimo sopeutunut maaseudun vaatimattomaan elämään, matkusteli usein kaupunkiin ja lopulta jätti hänet ja heidän poikansa. Vaimo meni uudelleen naimisiin varakkaamman miehen kanssa. Mies ei syyttänyt vaimoaan, sillä hän koki, ettei vaimo vain oppinut elämään hänen tavoillansa. Mies kertoo, miten on pojalleen kertonut avoimesti erosta. Koska haastatteluhetkellä avioerosta on kulunut jo pitkä aika, se heijastuu haastattelun sävyyn. Mies on hyväksynyt tilanteensa, mikä puolestaan vaikuttaa siihen, miten hän kokee eron ja sen herättämät tunteet. Haastattelun hetkellä poika on hiljattain valmistunut, eikä ole nähnyt äitiään vuosikausiin. Mies ei tunne naista kohtaan katkeruutta. Hän mainitsee saaneensa opetuksen ja pitävän sen omana tietonaan, josta voidaan tulkita miehen olleen surullinen vaimon hylkäämisestä, mutta päässeensä jo tilanteesta yli.⁶⁴

---

⁶³ Kadonneet onnet. Avioerot ja niiden jatkuva lisääntyminen. Antaako mielenkiintoinen sarjahaastattelumme selvyyttä avioerotilastoon. *Seura* 20.7.1938 NO 29, 26.

⁶⁴ Kadonneet onnet. Avioerot ja niiden jatkuva lisääntyminen. Antaako mielenkiintoinen sarjahaastattelumme selvyyttä avioerotilastoon. *Seura* 20.7.1938 NO 29, 26.

Seuran artikkeli kuvaa avioeroja eri tavalla kuin sanomalehdet, sillä se on julkaistu aikakauslehdessä, joissa kirjoitukset ovat usein vapaampia. Vaikka teksti on informatiivinen ja kertoo tilastollisesti avioerojen määrästä, sen päätehtävä on viihdyttää lukijaa, sillä haastattelut ovat lyhyitä ja humoristiseen sävyyn kirjoitettuja. Vaikka artikkelissa ollaan huolestuneita avioerojen määrän kasvusta, se kuitenkin näkee avioerot asiana, josta voi luoda huumoria yleisölle. Papin haastattelu on ainoa, jossa eroa moralisoidaan.

3.2 Moralisoivat mielipidekirjoitukset

Suomessa on 1800-luvulta alkaen pohdittu avioliiton merkitystä ja olemusta sekä sen yhteyttä uskontoon, siveellisyyteen ja yhteiskuntaan.⁶⁵ Uuden avioliittolain tullessa voimaan avioliitto irtosi kirkon vaikutuspiiristä,⁶⁶ millä oli vaikutusta etenkin pappien keskusteluaktiivisuuteen. 1930-luvulla avioliittokeskusteluun osallistuivat etenkin kirkonmiehet, jotka aktiivisesti julkaisivat huolestuneita mielipiteitään avioeroista sekä kirkollisissa lehdissä että vakaumukseltaan sitoutumattomissa lehdissä.

Lius kertoo, miten 1900-luvun alussa kirkko oli huolestunut ihmisten moraalien heikkenemisestä ja kirkon kanta avioeroihin oli negatiivinen.⁶⁷ Aineistossa on kaksi Frans Kärjen kirjoittamaa mielipidekirjoitusta, joissa hän osallistuu keskusteluun avioliittojen muutoksesta. Molemmat tekstit ovat julkaistu kristillisessä lehdessä ja ne ovat sävyiltään samanlaisia. Kärki toimi pappina, Laihian kappalaisena, rovastina sekä Maalaisliiton kansanedustajana.⁶⁸

Ensimmäisessä tekstissään Kärki luettelee lainsäädännön hyväksymät avioeroperusteet, mutta toteaa, että kristityille on Raamatun mukaan vain yksi ainoa hyväksyttävä syy, huoruus.⁶⁹ Kärki viittaa molemmissa teksteissään usein Raamattuun, jolla perustelee kantaansa. Tekstin lopussa Kärki toteaa kristittyjen tehtäväksi asettua vastustamaan avioeroa ja pyrkiä saamaan avio-ongelmaiset parit vakuuttumaan yhdessä olon tärkeydestä. Lehti ajaa kristillisiä arvoja avioliittovelvollisuuksista ja avioerojen ennaltaehkäisystä. Teksti on sijoitettu sivuille 153–154, mikä voi viitata siihen, ettei se ollut lehden tärkein kirjoitus. Syynä saattaa myös olla se, että uskovaisten piirissä ajateltiin avioerokeskustelun järkyttävän lukijoita.⁷⁰

Toisessa tekstissä Kärki rinnastaa avioerot saastaiseen syntiin ja kertoo haureuden olevan avioliiton häpäisemistä. Kärjen mukaan avioero ja haureus johtavat kansakunnan rappioon ja tuhoon. Teksti

⁶⁵ Räisänen 1995, 67.

⁶⁶ Castrén, Forsberg, Ritala-Koskinen 2019, 348.

⁶⁷ Lius 2010, 18.

⁶⁸ eduskunta.fi, Eduskunta. Verkkosivusto.

⁶⁹ Kärki, Ajan kysymyksiä. Avioeroista. Sanansaattaja 15.5.1937 NO 10, 153–154.

⁷⁰ Kärki, Ajan kysymyksiä. Avioeroista. Sanansaattaja 15.05.1937 NO 10, 153–154.

toteaa että ”Jumala tuomitsee haureelliset ja avionrikkojat”. Kärjen mukaan avioliiton arvoa ja siveellistä puhtautta edistetään itsehillinnällä ja pyhyydellä, eikä avioero ole sallittua. Kärki lopettaa tekstinsä toteamalla, että ”Syntiä ja pahetta ei saa kaunistella eikä säännöstellä tai puolustella, vaan niitä vastaan on taisteltava.”⁷¹

A. W. Kuusiston teksti *Taisteluun rappeusilmiöitä vastaan!* on julkaistu Forssan lehdessä sekä nuoris- ja seurakuntalehti Rauhan tervehdyksessä. A.W. Kuusisto toimi kirkkoherrana, nuorkirkollisen liikkeen vaikuttajana ja kristillisyhteiskunnallisen lehden Kotimaan päätoimittajana.⁷² Kuusisto rinnastaa avioeron yhden aikansa rappion syistä. Kuusiston mukaan rappio johtuu siitä, että hänen aikansa ihmiset eivät ole enää yhteydessä Jumalaan. Hänen mukaansa ihmiset tahtovat itse päättää mikä on heille hyvää tai pahaa. Kuitenkin hän moralisoi tätä maailmankuvaa, väittämällä sen vievän ”viettien ja intohimojen valtaan”. Ainoana ratkaisuna rappiosta pelastumiselle Kuusisto näkee Jumalan tuomion. Hän lopettaa tekstinsä sanoihin ”Muussa tapauksessa rappeutuminen ja jatkuu ja me hukumme”. Kuusisto näkee avioerot ja muut rappeutumisen syyt, kuten alkoholismin yhteiskuntaa pilaavana tekijänä ja vertaa niiden vakavuutta hukkumiseen.⁷³

Kuusisto on julkaissut myös nimimerkillä A. W. K. Ilmajoen sanomalehteen kirjoituksen *Itsekuria kiihkeän elämän vastapainoksi*, jossa hän vertaa maaseutua kaupunkiin ja tuo ilmi avioeron ongelmana, jonka vain ihmisten itsekuri voi ratkaista. Sama teksti on julkaistu myös Keski-Uusimaan sanomalehdessä. Kirjoituksen julkaisu eri lehdissä kertoo kirjoittajan sekä toimittajien halusta saada teksti yleisön saavutettavaksi. Molemmissa lehdissä teksti on kokonaisuudessaan etusivulla, vieden suuren osan palstatilaa. Teksti on sävyltään neutraalimpi kuin Kuusiston aiemmin mainittu kirjoitus. Koska teksti on julkaistu myös ei-kristilliselle yleisölle, se ei voi olla sävyltään yhtä karkäs. Avioeroa luonnehditaan sivistyselämää uhkaavana vaarana, eikä rappiona tai hukuttavana. Teksti kehottaa toimimaan kristillisten arvojen mukaisesti.⁷⁴

Puolueettomassa Rannikkoseudun kunnallislehdessä julkaistu teksti *Perustuksia on lujitettava*, kertoo, miten Suomen kansan elämän ”juuria jäytää vakava tauti”, joita ovat avioerojen lisääntyminen ja sen rinnakkaisilmiöt. Teksti on kirjoitettu nimimerkillä M.E.M. Kirjoittajan henkilöllisyys ei selviä, mutta nimimerkki kirjoittaa hyvin samaan sävyyn kuin muut aineiston kirkolliset kirjoittajat.⁷⁵

⁷¹ Kärki, Siveellinen puhtaus ja avioliiton arvo. Herättäjä 7.9.1934, NO 36, 2.

⁷² kansallisbiografia.fi, SKS (2001) 2017.

⁷³ A.W. Kuusisto, Taisteluun rappeusilmiöitä vastaan! Forssan lehti 6.7.1936 NO 73, 1.

⁷⁴ A.W.K. Itsekuria kiihkeän elämän vastapainoksi. Ilmajoki 3.6.1937 NO 22, 1.; A.W.K.: Itsekuria kiihkeän elämän vastapainoksi. Keski-Uusimaa 16.6.1937 NO 46, 1.

⁷⁵ M.E.M, Perustuksia on lujitettava. Rannikkoseudun kunnallislehti 4.10.1939, NO 40, 1.

Avioliittolain uudistuessa keskusteltiin papin mahdollisuudesta omatuntoonsa nojaten kieltäytyä vihkimästä eronnutta henkilöä. Tästä hyvä esimerkki on O.K. Heliövaaran mielipidekirjoitus *Kirkolliskokouksen työn tuloksia*.⁷⁶ Heliövaara teki pitkän uran kirkon piirissä ja julkaisi kirkollista kirjoitusta.⁷⁷ Ajan kirkollinen kanta avioeroihin oli negatiivinen, joten ei ole ihme, ettei eronneiden vihkiminen sopinut kaikkien pappien maailmankuvaan.

Myös Työn voima sanomalehden mielipidekirjoituksessa *Asiat halki* kommentoidaan kirkonmiesten ja avioerojen asemaa. Tekstin kirjoittaja on sitä mieltä, että jos piispa tahtoo ottaa avioeron, hän on kirkkokansan ja kirkon mielestä kelvoton hoitamaan virkaansa. Kirjoittajan mielestä kirkonmies voi omassa hiljaisuudessaan olla minkäläinen tahansa ja kelvollinen työhönsä, mutta jos perheongelmista tehdään julkisia, tässä tapauksessa asian päivänvaloon tuominen on avioero, seurakunta näkee kirkonmiehen kelvottomaksi työhönsä.⁷⁸ Kirjoituksessa korostuu avioeron häpeällisyys, sen mukaan ihmisten täytyy vaieta ja kestää avio-ongelmat mieluummin kuin vastaanottaa yhteiskunnan reaktio häpeällisestä avioerosta.

Haminan lehdessä nimimerkillä V. K-o kirjoitettu mielipidekirjoitus *Avioerojen syyt*, kertoo millaista roolia alkoholi voi näytellä avioliitossa. Nimimerkin oikea henkilöllisyys ei selviä, mutta hänen kirjoituksensa sävy on aiemmista mielipidekirjoituksista poikkeava. V.K-o ihmettelee, miten erotilastoissa alkoholi esiintyy vähäisessä roolissa, kun yleisten havaintojen pohjalta voidaan sanoa tämä olevan ristiriidassa sen kanssa, mitä erotilanteissa olleet ihmiset ovat havainneet. V.K-o:n tekstissä ei nouse esiin häpeä tai moralisointi, hän kirjoittaa alkoholin johtavan mahdolliseen tyytymättömyyteen avioliitossa, ilman sen enempiä syytöksiä.⁷⁹

3.3 Tragedia uutiset

Tragedia uutiset aineistona koostuu esimerkkitapauksista, joissa avioelämä päättynyt ikävällä tavalla. Aineistoon valittujen uutisten taustalla vaikutti parien avioero tai eroaikomus, joka osassa uutisissa johti jonkun osallisen kuolemaan. Vaikka tilastollisesti kyseessä on hyvin pieni osa avioeroista, tragedia uutiset antavat hyviä yksittäisiä esimerkkejä siitä, kuinka avioero tai sen suunnittelu aiheutti vahvoja tunteita vihasta häpeään. Tutkittaessa avioeroon liittyviä traagisia tapauksia täytyy muistaa, että niitä julkaistiin lehdissä paitsi informaatiotarkoituksessa, myös siksi, että tämänlaiset tapahtumat kiinnostavat ihmisiä. Tragedia uutisten motiivina oli saada lehdille lukijoita, informoida heitä, mutta kenties myös ohjailla ihmisten käyttäytymistä. Tavallisemmat

⁷⁶ O.K. Heliövaara, *Kirkolliskokouksen työn tuloksia*. Uusimaa 8.11.1938 NO 126, 1.

⁷⁷ kansallisbiografia, SKS 2017.

⁷⁸ *Asiat Halki*. Työn voima 21.1.1939, NO 17, 1.

⁷⁹ V. K-o, *Avioerojen syyt*. Haminan lehti, 21.2.1939 NO 21, 1.

avioerotapaukset eivät välttämättä kiinnostaneet suurta yleisöä tai niitä tietoisesti vältettiin painamasta lehtiin. Tavallisemmat avioerotapaukset eivät houkuttelleet lukijoita lehden pariin. Päätoimittaja päättää, mitä lehteen painetaan ja motiivina usein oli raha.⁸⁰ Erikoiset tapaukset, kuten tragediauutiset, houkuttelivat lukijoita ostamaan lehden.

Tragedia uutisissa ilmenee samoja teemoja: jokaisessa tapauksessa on suunniteltu avioeroa. Neljässä tapauksessa avioerohakemus oli tapahtumahetkellä vireillä tai avioero oli jo myönnetty.⁸¹

Yhdessä tapauksessa Lohjalla oli vireillä avioerohaaste.⁸² Tapauksessa kerrotaan miehen raivostuneen avioerohaasteesta niin, että hän oli valmis tappamaan vaimonsa sekä itsensä. Uutisesta ei kuitenkaan selviä, pitikö mies avioeroa häpeällisenä asiana yleisesti vai vain omakohtaisesti. Mies oli viettänyt vuosia merillä laiminlyöden perheen elatusta, josta voidaan päätellä, ettei hänen pääintressinensä ollut oma vaimo.⁸³

Yhdessä tapauksessa Isojoella nainen oli vasta aikonut hakea avioeroa.⁸⁴ Riitaiset perheolot sekä menetyksen pelko johti Isojoella tapaukseen, jossa talonisäntä surmasi puukolla yksivuotiaan poikansa ja yritti surmata vaimonsa sekä itsensä. Ennen tragediaa vaimo oli suunnitellut matkaa syntymäkotiinsa 1-vuotiaan poikansa kanssa, johon mies reagoi hyökkäämällä vaimonsa kimppuun puukolla. Uutisessa kerrotaan miehen olleen viime aikoina ”jonkun verran hermostunut” ja ”uhkaillut jotakin tekevänsä”. Miehen väkivaltaisen teon motiivina saattoi olla se, että hän luuli vaimonsa jättävän hänet ja aiheuttavan hänelle häpeää. Miehen raivostuminen ja siitä johtunut käyttäytyminen kielivät siitä, ettei mies hyväksynyt avioeroa saatikka asumuseroa. Miehen voidaan todeta olleen epävakaa mielenterveydeltään ja arvaamaton. Tarina ei kerro, aikoiko vaimo karata vai palata. Uutisessa kuitenkin todetaan vaimon lainanneen naapurista rattaat, joten voidaan olettaa naisen suunnitelleen paluuta kotiin. Sitä ei kuitenkaan voida varmaksi sanoa, sillä ei tiedetä, mitä nainen oli naapurinsa kanssa sopinut.⁸⁵

---

⁸⁰ Vella (2009) 2020, 226.

⁸¹ Erikoislaatuinen verityö. Vaimo surmannut sivullisen henkilön aikoessaan ampua miestään. Ilkka, 29.10.1932, NO 252, 1.; Erossa asuvien aviopuolisoiden ”keskustelua”. Kaiku, 30.10.1932 NO 251, 1.; Ampui miehensä vieraan, 30.10.1932 NO 251, 1.; Verinäytelmä jälleen Lappeenrannassa. Uusi Suomi 29.10.1932 NO 294, 1.; Kovakouraista ”kaularakkautta Värtsilässä. Itä-Häme 8.3.1937, NO 27, 1.; Hurjistunut mies. Savonmaa, 4.6.1931 NO 59, 1.; Hurjistunut ammuskelija. Sisä-Suomi, 7.6.1931 NO 127, 1.; Hurjistunut mies antaa ”näytöksen” Suojärvellä. Keskisuomalainen, 4.6.1931 NO 124, 1.; Hyvönen oli suunnitellut kostotoimia. Kaiku 7.6.1931 NO 127, 1.; Mies ampui vaimonsa. Häme, 23.3.1938, NO 35, 1.

⁸² Mies ampuu vaimoaan ja sitten itsensä. Uusimaa 15.6.1939, NO 64, 1.

⁸³ Mies ampuu vaimoaan ja sitten itsensä. Uusimaa 15.6.1939, NO 64, 1.

⁸⁴ Murhenäytelmä Isojoella. Pohjanmaan Sana 23.10.1937 NO 118, 1.

⁸⁵ Murhenäytelmä Isojoella. Pohjanmaan Sana 23.10.1937 NO 118, 1.

Kaikista aineiston tapauksista vain yhdessä nainen on syyllistynyt surmaamiseen.⁸⁶ Hän kertoo ampuneensa varoituslaukauksen, sillä hän pelkäsi miestänsä. Laukaus osui sivulliseen, surmaten hänet. Kuulusteluissa vaimo kertoo, että aviomieskin oli ottanut aseensa esille. Miestä ei humalatilasta voitu kuulustella. Uutisesta on kirjoittanut neljä eri sanomalehteä, jotka kertovat hieman eri tietoja tapahtumasta, mutta jokainen kuvailee tapahtumaa erikoiseksi tai omituiseksi. Tapausta ehkä pidettiin omituisena siksi, että tekijä oli nainen tai siksi, että surman oli saanut sivullinen.

Tragedia uutisissa toistuu väkivaltaisuuden teema. Eräessä Värtsilän tapauksessa nainen haki eroa miehestään syyttämällä häntä pahoinpidelleen kaulasta puristamalla, kun miehen mukaan se oli vain ”kaularakkautta”.⁸⁷ Tapaus kertoo parin olleen naimisissa yli 40 vuotta ja heille syntyneet avioliiton aikana yhdeksän lasta. Muuten parin elämää ei taustoiteta, mutta voidaan olettaa miehen vaimoan pahoinpidelleen, sillä heidät tuomittiin eroon. Tapaus korostaa sitä, että pitkä ja ulkoisesti ehkä vakaakin liitto voi johtaa väkivaltaan ja avioeroon.

Toisessa väkivaltatapauksessa Suojärvellä vaimo haki avioeroa miehen raakuuden ja uhkailun vuoksi, ja asiasta uutisoitiin neljässä eri sanomalehdessä.⁸⁸ Miehen uhkailu oli naisen lisäksi ulottunut naisen perheeseen ja asianajajaan. Tapauksessa oltiin käräjillä selvittämässä avioerohakemusta, jossa mies oli käyttäytynyt sopimattomasti. Sen jälkeen hän oli ampunut useita laukauksia, mennyt ystävänsä luo hakemaan asetta ja suunnannut takaisin oikeuspaikalle.

Oikeuspaikalla mies ampui monia laukauksia osumatta kuitenkaan kehenkään. Lopulta mies pakeni poliiseja metsään, ampui poliisikoiran ja lopulta itsensä. Kaksi sanomalehteä uutisoi miehen olleen kommunisti.⁸⁹ Mies luuli pakomatallaan tappaneensa useita ja toteaa kirjeessään, että lahtarit⁹⁰ saavat yrittää ja ryhtyä ”sanoista tekoihin”. Tapauksen miehen voidaan päätellä olleen mieleltään epävakaa, ja yksi uutisista kertoo miehen aiemmin syyllistyneen ryöstömurhaan.⁹¹ Miehen tapahtumaketjun käynnisti avioerohakemus, jonka voidaan todeta herättäneen vakavia tunteita ja saaneen miehen käyttäytymään väkivaltaisesti. Tilanteesta kuitenkin herää tunne, että miehen ääriajattelu ja väkivaltaisuus kumpusi jo aiemmasta, patoutuneesta vihasta yhteiskuntaa kohtaan.

⁸⁶ Erikoislaatuinen verityö. Vaimo surmannut sivullisen henkilön aikoessaan ampua miestänsä. Ilkka, 29.10.1932, NO 252, 1.; Erossa asuvien aviopuolisoiden ”keskustelua”. Kaiku, 30.10.1932 NO 251, 1.; Ampui miehensä vieraan, 30.10.1932 NO 251, 1.; Verinäytelmä jälleen Lappeenrannassa. Uusi Suomi 29.10.1932 NO 294, 1.

⁸⁷ Kovakourasta ”kaularakkautta Värtsilässä. Itä-Häme 8.3.1937, NO 27, 1.

⁸⁸ Hurjistunut mies. Savonmaa, 4.6.1931 NO 59, 1.; Hurjistunut ammuskelija. Sisä-Suomi, 7.6.1931 NO 127, 1.; Hurjistunut mies antaa ”näytöksen” Suojärvellä. Keskisuomalainen, 4.6.1931 NO 124, 1.; Hyvönen oli suunnitellut kostotoimia. Kaiku 7.6.1931 NO 127, 1.

⁸⁹ Hurjistunut ammuskelija. Sisä-Suomi, 7.6.1931 NO 127, 1.; Hyvönen oli suunnitellut kostotoimia. Kaiku 7.6.1931 NO 127, 1.

⁹⁰ Lahtari oli punaisten käyttämä haukkumanimi sisällissodan valkoisista sotilaista, suojeluskuntalaisista sekä yleisesti porvareista.

⁹¹ Hurjistunut ammuskelija. Sisä-Suomi, 7.6.1931 NO 127, 1.

Avioerot herättivät ihmisissä myös mustasukkaisuutta. Eräässä tapauksessa mustasukkainen mies ampui vaimonsa ja tämän uuden kumppanin, minkä jälkeen hän ampui itsensä. Parin avioliitto oli ollut riitainen ja heillä oli avioerohakemus vireillä. Lisäksi mies oli haastanut vaimon käräjille vastaamaan aviorikoksesta. Vaimo asui vanhempiensa luona uuden kumppaninsa kanssa, mikä viittaa siihen, etteivät vaimo, vaimon uusi kumppani eivätkä vaimon vanhemmat häpeilleet vaimon tilannetta, toisin kuin aviomies. Aviomiehen teko todistaa sitä, miten hän ei hyväksynyt vaimon uutta tilannetta. Uutinen on hyvä esimerkki siitä, miten yhteiskuntaan mahtui monenlaisia mielipiteitä, vaikka yleinen ilmapiiri olikin avioeroa vastaan.⁹²

Tragedia uutisten tapauksissa puolison eroaikeita ei otettu hyvin vastaan. Avioero ja siihen aikomukset herättivät näissä ääritapauksissa vihan ja häpeän tunteita, joihin reagoitiin väkivallalla. Avioliiton mahdollinen päättyminen olisi muuttanut yksilöiden elämää, mikä aiheutti suuria tunteita ja kenties shokkitiloja, joissa ei toimittu järkevästi. Tapausten henkilöt saattoivat kokea toisen vahingoittamisen oikeutetuksi tai viimeiseksi vaihtoehdoksi välttääkseen avioeron häpeällisen leiman. Tragedia uutiset sijaitsivat kaikki lehden etusivulla ja niissä eroja perustellaan sillä, että toista oli kohdeltu huonosti. 1930-luvulla avioerojen lisääntyessä tragedia uutisten julkaiseminen saattoi saada avioeroa harkitsevan lukijan siihen tulokseen, että omaan onnettomaan suhteeseen kannatta jäädä, sillä asiat olisivat voineet aina mennä huonommin.

---

⁹² Mies ampui vaimonsa. Häme, 23.3.1938, NO 35, 1.

4 Millainen oli suomalaisen yhteiskunnan kanta koskien avioeroja 1930-luvulla?

Vaikka 1930-luvulla uutisten tehtävä objektiivisena informaationlähteenä voimistui, lehdistöstä löytyi edelleen paljon kirjoituksia, jotka ottivat kantaa ajan kysymyksiin ja ovat valikoituneet tämän tutkielman aineistoksi. Etenkin kirkollisissa julkaisuissa suhtautuminen avioeroon oli negatiivista; ne rinnastettiin kulkutauteihin, saastaiseen syntiin ja ne kuvattiin moraalin rappiona.

Mielipidekirjoituksissa kirkollisten kirjoittajien motiivina oli vähentää avioeroja, sillä he pitivät niitä häpeällisinä ja syntisinä. Kristittyjen tehtävänä oli vastustaa avioeroa ja tukea avioliittojen pysyvyyttä. Ajan henkeen kuului vahvasti avioerojen yhteiskunnallinen paheksunta, ja vaikka poikkeavia mielipiteitä oli, niitä ei välttämättä uskallettu ilmaista tai julkaista lehdissä.

Informatiivisissa uutisissa lukijaan pyrittiin vaikuttamaan toteamalla avioliitto paremmaksi vaihtoehdoksi kuin avioero. Avioeron syyt rinnastettiin parien kyllästymisenä toisiinsa ja siihen, että kumppanin kanssa luovutetaan liian aikaisin.

Avioerohaasteet ja tragediauutiset antavat erilaisen kurkistusikkunan avioerojen kirjoittelun sävyyn. Nämä uutistyyppit antavat aviopareille roolit, joissa toinen on paha ja toinen uhri. Jos avioeroista kerrottiin henkilökohtaisella tasolla, taustalla oli aina toisen kumppanin osoittaminen syylliseksi, esimerkiksi juopottelu tai hylkääminen, eikä niinkään se, ettei yksinkertaisesti enää rakastettu toisiaan. Avioeron välttämättömyyttä selitetään sillä verukkeella, että toinen puoliso on joutunut kovin kärsimään ja/tai avioero on perusteltavissa uhrin toimeentulon turvaamiseksi. Tragediautiset antavat esimerkkitapausten myötä kuvan siitä, millaisia tunteita mahdollinen avioero herätti. Avioero saatettiin kokea niin pahana ja häpeällisenä asiana, että kuolema nähtiin parempana vaihtoehtona. Mahdollinen avioero herätti voimakkaita tunteita, eikä ero sopinut väkivallan tekijöiden ajatusmaailmaan. Vaikka tragediauutiset koostuvat pienestä määrästä, ne antavat hyvän esimerkin siitä, miten suuria tunteita avioero saattoi herättää.

Avioeron puolesta ei löytynyt kirjoituksia, sillä 1930-luvun yhteiskunnassa vallitsevan käsityksen mukaan avioerojen määrää piti minimoida. Ainoastaan Seuran artikkelin lääkärin haastattelussa todetaan, että jos parien luonteet ovat hyvin erilaisia, nopea avioero on paras ratkaisu. Lehdillä oli 1930-luvun Suomessa paljon valtaa, sillä ne olivat yksi informaation levittämisen keino. Koska avioerojen kasvavaa määrää pelättiin ja sitä haluttiin ehkäistä, sanomalehdissä julkaistiin enemmän kirjoituksia, jotka ohjasivat avioliiton säilyttämiseen. Lehdet toimivat voimana, joka levittivät ja säilyttivät perinteistä suomalaista ihannekuva, jossa mies kävi töissä ja nainen hoiti kodin sekä lapset. Tämä ihannekuva oli kuitenkin jo 1920-luvulta lähtien väistymässä naisten siirtyessä yhä useimmin kaupungeissa työelämään. Avioerojen yleistyminen ja naisten työssäkäynti kulkivat käsi

kädessä, sillä naisilla oli nyt paremmat mahdollisuudet tulla toimeen ilman miestä. Tämä ajatus pelotti yhteiskunnan päättäjiä, jotka yrittivät esimerkiksi lehtikirjoittelulla saada naiset pysymään onnettomissa suhteissa, sillä verukkeella, että avioelämän ei aina kuulu olla täydellistä, vaan siihen kuuluu haasteita, jotka on tarkoitettu selvitettäväksi yhdessä.

Vuoden 1929 avioliittolaki oli myös vaikutuksensa avioerojen kehitykseen. Koska avioliittolaki muutti etenkin eroperusteita, tämä herätti keskustelua yhteiskunnassa. Keskusteluun osallistui suomalaisia kaikista yhteiskuntaluokista, mikä osoittaa aiheen merkityksellisyyden. 1930-luvun avioerojen lisääntymisestä huolimatta ajan yleinen suhtautuminen niihin oli kielteistä ja avioliittoja pyrittiin pitämään koossa kaikin keinoin.⁹³ Avioero vaikutti yksilön maineeseen ja ammattiin. Aineiston kahdessa tekstissä korostuu julkisen aseman omaavan henkilön yksityiselämän vaikutus hänen kelpoisuuteensa hoitaa virkaansa. Esimerkit kertovat siitä, miten yhteiskunnan odotukset ja moraalinormit sitoutuivat heidän julkiseen rooliinsa.

Kirjoitusten perinteisen informaatiotavoitteen lisäksi niiden tehtävänä oli muokata lukijoiden ajatusmaailmaa avioelämää puolustavaksi. Palstatilaa saivat avioliiton kestävyyttä ja siinä pysymistä edistävät ajatukset. Vaikka avioerot alkoivat hitaasti lisääntyä, vallitseva yhteiskunnallinen normi pyrki pitämään avioliitot koossa ja näki avierot häpeällisinä 1930-luvulla.

---

⁹³ Leimola-Blomqvist 2013, 20.

Lähteet

SANOMA- JA AIKAKAUSLEHDET

Finlands Allmänna Tidning, 1930–1931.

Forssan lehti, 1936.

Haminan lehti, 1939.

Herättäjä, 1934.

Häme, 1938.

Ilkka, 1932.

Ilmajoki, 1937.

Itä-Häme, 1937.

Kaiku, 1931–1932.

Kalevala, 1932.

Keski-Uusimaa, 1937.

Keskisuomalainen, 1931.

Kotitalousapulainen, 1933.

Pohjanmaan Sana, 1937.

Rannikkoseudun kunnallislehti, 1939.

Sanansaattaja, 1937.

Savonmaa, 1931.

Seura, 1938.

Sisä-Suomi, 1931.

Suomen Virallinen lehti, 1930–1931.

Työn suunta, 1939.

Työn voima, 1939.

Uudenmaan sanomat, 1933.

Uusi Suomi, 1932.

Uusimaa, 1938–1939.

Varsinais-Suomi, 1938.

TUTKIMUSKIRJALLISUUS

Castrén, Forsberg & Ritala-Koskinen: *Harvinaisesta ja kielletystä tavanomaiseksi ja hyväksytyksi: Muuttuva kulttuurinen ymmärrys av(i)eroista suomalaisessa yhteiskunnassa*. Janus vol. 27, 2019.

Kangas, Jenni: *Paha puoliso, huono huoltaja - syyllisyys avioeroissa ja lapsen huollossa 1900-luvulla*. Oikeustieteellinen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, 2012.

Koskelo, Pauliine: *Avioerot ja niihin vaikuttaneet tekijät vuosina 1930–1977*. Oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisu 8/1979.

Leimola-Blomqvist, Anna: *Rouva, äiti vai tieteen palvelijatar? Avioliitto ja äitiys naisen aseman sekä rooli-dotusten määrittelijöinä Helvi Hämäläisen 1930- ja 1940-lukuja kuvaavien romaanien valossa*. Suomen historian pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto, 2013.

Lius, Henriikka: *Mikä rikkoi avioliiton? Avioerot viidessä pohjoiskarjalaisessa kunnassa vuosina 1920–1939*. Suomen historian pro gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto, 2010.

Puosi, Hanna-Leena: *Avioerot Turussa sodan jälkeisinä erojen ”hulluina vuosina” 1945–1946*. Turun yliopisto, pro gradu -tutkielma, 1999.

Räisänen, Arja-Liisa. *Onnellisen avioliiton ehdot. Sukupuolijärjestelmän muodostumisprosessi suomalaisessa avioliitto- ja seksuaalivalistusoppaissa 1865–1920*. Suomen Historiallinen seura, Vammalan kirjapaino Oy, Helsinki, 1995.

Sihvo, Jouko: *Avioliitto ja avioero. Tutkimus eräistä avioliittoa ja avioeroa koskevista läsityksistä ja käyttäytymismuodosita 1940-luvun lopusta lähtien Suomessa*. Kirkon tutkimuslaitos, Sarja A N:o 30, Vammaspaino, Vammala, 1976.

Tommila, Päiviö & Salokangas, Raimo: *Sanomia kaikille. Suomen lehdistön historia*. Edita, Helsinki, 1998.

Vella, Stephen: *Newspapers*. Teoksesta Reading primary sources. The interpretation of texts from nineteenth and twentieth century history. Toim. Mirjam Dobson ja Benjamin Ziemann, Routledge, (2009), 2020.

Vuori, Kaija: *Sanoma, lähettäjä, kulttuuri. Lehdistöhistorian tutkimustraditiot Suomessa ja median rakennemuutos*. Jyväskylän yliopisto, 2009.

VERKKOLÄHTEET

eduskunta.fi, Eduskunta. <https://www.eduskunta.fi/FI/Sivut/default.aspx> [haettu 26.2.2025].

finlex.fi, Avioliittolaki. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/1929/234> [haettu 3.3.2025].

kansallisbiografia.fi, SKS. <https://kansallisbiografia.fi/> [haettu 27.2.2025].

stat.fi, Tilastokeskus. *Kaskipelloilta palveluyhteiskuntaan – 90 vuotta elinkeinorakenteen muutosta*. <https://stat.fi/tup/suomi90/helmikuu.html> [haettu 19.2.2025].

stat.fi, Tilastokeskus. *Väestönmuutokset ja väkiluku, 1749–2023*. https://pxdata.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_kuol/statfin_kuol_pxt_12at.px [haettu 25.2.2025].

stat.fi, Tilastokeskus. *Väkiluku ja väestömäärän muutos sukupuolen mukaan, 1750–2024*. https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vaerak/stafin_vaerak_pxt_11rb.px/table/tableViewLayout1/ [haettu 5.5.2024].